

Троценко Ольга Ярославівна
Прикарпатський національний
університет ім.В.Стефаніка,
м. Івано-Франківськ

УДК 371.13

ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Постановка проблеми. В сучасних умовах розбудови держави та розширення її міжнародних зв'язків особливо гостро постало питання удосконалення іншомовної освіти, яка на нинішньому етапі передбачає безперервність, впровадження навчання іноземних мов у початкові школи і дошкільні заклади. Введення ранньої іншомовної освіти в програми загальноосвітніх закладів виокремлює низку педагогічних проблем, серед яких центральною є якісна підготовка висококваліфікованих учителів іноземної мови для початкової ланки освіти. Проте для реалізації цього завдання потрібні нові підходи та методи, які сприяють підготовці вчителів – професіоналів.

Зв'язок з важливими завданнями. Важливість запровадження новітніх навчальних технологій у процес навчання іноземних мов визначено в Концепції навчання іноземних мов у середній загальноосвітній 12-річній школі. Необхідність модернізації системи підготовки педагогічних кадрів та її основні напрями визначено в Національній доктрині розвитку освіти, Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти підготовки майбутніх педагогів у галузі навчання іноземних мов розглядаються в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, особливості методичної підготовки вчителів іноземної мови початкової школи розкрито в працях О.Бігич, О.Коломінової, С.Роман; формування професійно-педагогічної

спрямованості особистості вчителя в процесі навчання іноземної мови досліджувалось Л.Михайловою; О.Трубіцина займалась питаннями підготовки вчителя до рефлексивного управління процесом навчання учнів іноземної мови; культуровідповідну модель професійної підготовки вчителя іноземної мови обґрунтовано Є.Пасовим; сучасні технології підготовки вчителя іноземної мови розроблено В.Кузовльєвим, В.Карташовою, І.Москальовою та ін. Особливості мистецтва оволодіння іноземною мовою розкривають А.Деркач та С.Щербак.

Мета статті – розглянути концептуальні положення особистісно-діяльнісного підходу та можливі шляхи його реалізації у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови початкової ланки освіти.

Для сучасного етапу розвитку вітчизняної теорії і практики професійної підготовки вчителів іноземної мови властива багатоваріативність, різноманітність підходів, стратегій і технологій навчання, які спрямовані на оновлення системи професійної підготовки вчителя іноземної мови у вищій школі та підвищення рівня професіоналізму випускників. Все більше уваги приділяється творчій діяльності спеціаліста, його особистим якостям, які не лише визначають суто професійні характеристики людини, але й спосіб мислення, рівень культури та її інтелектуальний розвиток.

Традиційна модель освіти, яка була спрямована на передачу майбутньому спеціалісту необхідних знань, умінь, навичок, але не враховувала особистісний розвиток, втрачає свою перспективність. Натомість все частіше використовується особистісно-орієнтована модель навчання, яка створює умови для виявлення і формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя.

Дослідженням особистісного підходу в професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів займаються як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема І.Бех, О.Пехота, В.Рибалка, О.Савченко, В.Сериков, І.Якиманська та ін.

В межах особистісного підходу студент визначається рівноправним суб'єктом навчальної взаємодії. Навчання в університеті повинно орієнтуватись не тільки на предмет, що вивчається, але й на особистість студента, його

індивідуальні особливості, потреби та інтереси. Рольове спілкування змінюється особистісним з притаманними йому підтримкою, утвердженням людської гідності та довірою. Це створює атмосферу співробітництва й зумовлює потребу діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукає до обміну думками, враженнями, досвідом. В організації навчання відбувається зміщення акценту з домінування окремих форм і методів навчання на визнання їх плюралізму, переваги творчої ініціативи, конструювання “ситуації успіху”, “ситуації вибору”, самоаналізу, самооцінки, самопізнання, самовираження, самореалізації [6,с.38].

Особистісний підхід доцільно розглядати, на думку О.Пехоти, як важливий психолого-педагогічний принцип, як методологічний інструментарій, основу якого становить сукупність вихідних концептуальних уявлень, цільових установок, методико-психодіагностичних та психолого-технологічних засобів, які забезпечують більш глибоке цілісне розуміння, пізнання особистості школяра чи студента і на цій основі – її гармонійний розвиток в умовах існуючої системи освіти [5, с.280].

Центральним положенням особистісного підходу у вищому педагогічному навчальному закладі є новий погляд на особистість студента і викладача університету, що включає такі основні позиції: особистість студента є унікальним явищем, тому вона гідна поваги (навіть якщо не є зразковою); особистість, її професійний розвиток є метою педагогічної системи університету; студент є не об’єктом, а суб’єктом психолого-педагогічної підготовки [6,с.45].

Згідно з дослідженнями В.Будака, О.Пехоти, А.Старева, В.Шуляр [6,с.38-42], особливостями реалізації особистісно-орієнтованого підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів є: навчальний процес проектується педагогічним колективом і педагогом, зокрема, на основі визначення і врахування потреб, бажань та можливостей студента згідно з його особистісним діагностуванням; в процесі навчання використовуються такі активні форми і методи навчання, як діалог, полілог, створення “ситуації

успіху”, драматизація дидактичних ситуацій, рольові ігри, індивідуальні заняття, творчі роботи, проблемні заняття. Активні форми навчального процесу створюють атмосферу співтворчості, емоційного збудження і радості від власного успіху, стимулювання творчості і неоднозначності.

Вітчизняні науковці О.Бігич, О.Пехота, В.Семиченко вважають, що педагогічному процесі доцільно реалізувати особистісно-діяльнісний підхід. Так, О.Пехота вважає, що особистісно-орієнтована освіта реалізується через діяльність, яка має не тільки зовнішні атрибути спільності, але й своїм внутрішнім змістом передбачає співробітництво, саморозвиток суб'єктів навчального процесу, виявлення їх особистісних функцій [5,с.281].

Погоджуємось з точкою зору В.Семиченко, яка стверджує, що розділювати діяльнісний та особистісний підходи недоцільно. Абсолютизація як діяльнісного (підкорення зовнішнім вимогам), так і особистісного (ігнорування вимог об'єктивної дійсності) може нанести шкоду як людині, так і тій системі, до складу якої вона входить. Концептуальні відмінності між діяльнісним та особистісним підходами доцільно проводити тільки на теоретичному рівні. Реальна дійсність вимагає гнучкого співвідношення відповідних пріоритетів, адже особистість саме завдяки діяльності отримує можливість спрямування, конкретизації, наповнення фактичним змістом, отримання реальних можливостей для свого розвитку [7,с.184].

Варто звернути увагу і на той факт, що незважаючи на індивідуальні особливості, майбутній спеціаліст зобов'язаний оволодіти необхідною для нього системою знань, здібностей та навичок. В будь-якій сфері діяльності існує певна нормативна система вимог, і, незважаючи на труднощі і незручності, пов'язані з індивідуальними особливостями, людина повинна прагнути сформулювати і розвинути потрібні якості. В такому випадку індивідуальність людини, її власні інтереси і здібності стають засобом підвищення ефективності діяльності. З іншого боку, особистість саме завдяки діяльності отримує можливість спрямування, конкретизації, отримання реальних можливостей для свого розвитку.

З урахуванням нероздільності діяльнісного та особистісного компонентів, О.Бігич визначає особистісно-діяльнісний підхід як педагогічний процес, який, з одного боку, передбачає максимальне врахування індивідуально-психологічних особливостей студента як особистості, а з іншого боку – як діяльнісний складник, який передбачає підготовку студента до здійснення професійної діяльності вчителя іноземної мови початкової школи в майбутньому через організацію його професійної освіти сьогодні [2,85].

Діяльнісний компонент підходу інтерпретує процес навчання як цілеспрямовану навчальну діяльність студента в оволодінні іншомовною комунікативною та професійно-методичною діяльністю.

В статті розглянуто особливості особистісного підходу в рамках професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови початкової школи.

В статье рассматриваются особенности индивидуально направленного подхода в процессе профессиональной подготовки будущих учителей иностранного языка начальной школы.

The article deals with the peculiarities of individual approach in the system of professional preparation of future foreign language teachers for primary school.

Список літератури.

1. Адольф В.А., Степанова И.Ю. Обновление процесса подготовки педагогов на основе моделирования профессиональной деятельности: Монография. – Красноярск, 2005. – 214с.
2. Бігич О.Б. Методична освіта майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: Монографія. – К.: КНЛУ, 2004.– 287с.
3. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія/ За ред. І.А.Зязюна. – К.: “Віпол”. – 2000. –

4. Пассов Е.И. Культуросообразная модель профессиональной подготовки учителя: философия, содержание, реализация // Иноземні мови, №4.– 2002.– с.3-18.
5. Пехота О.М. Особистісно орієнтована освіта і технології //Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія/ За ред. І.А.Зязюна/. – Київ: Віпол, 2000. – с. 274-297
6. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навчальний посібник/ О.М.Пехота, В.Д.Будак, А.М.Старева, К.Ф.Нор, В.І.Шуляр, І.М.Михайлицька, І.В.Манькусь; За ред. І.А.Зязюна,О.М.Пехоти. –К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 240с.
7. Семиченко В.А. Пріоритети професійної підготовки: діяльнісний чи особистісний підхід? // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія /За ред. І.А.Зязюна/. – Київ: Віпол, 2000. – 636с.

